

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

*Дягілева Людмила Дмитрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Харківського національного університету внутрішніх справ*
*Левашов Олександр Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Харківського національного університету внутрішніх справ,*
*Почуєва Валентина Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Харківського національного університету внутрішніх справ,*

Анотація. *Методичні рекомендації містять спеціальні завдання по формуванню умінь і навичок професійно орієнтованого іношомовного спілкування у всіх видах мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання і письмо) в процесі самостійної роботи.*

Ключові слова: *іношомовне спілкування, професіоналізація, творчість, мотивація, самостійність, саморозвиток.*

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ БУДУЩИХ ПРАВООХРАНИТЕЛЕЙ

*Дягилева Людмила Дмитриевна,
кандидат педагогических наук, доцент
Харьковского национального университета внутренних дел*
*Левашов Александр Семенович,
кандидат педагогических наук, доцент
Харьковского национального университета внутренних дел,*
*Почуева Валентина Викторовна,
кандидат педагогических наук, доцент
Харьковского национального университета внутренних дел,*

Аннотация. *Методические рекомендации содержат специальные задания по формированию умений и навыков профессионально ориентированного иноязычного общения во всех видах речевой деятельности (говорение, чтение, аудирование и письмо) в процессе самостоятельной работы.*

Ключевые слова: *иноязычное общение, профессионализация, творчество, мотивация, самостоятельность, саморазвитие.*

METHODICAL RECOMMENDATIONS FOR FLT OF FUTURE LAW ENFORCERS

Dyagileva L. D.,

*candidate of pedagogical science, associate professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs*

Levashov A. S.,

*candidate of pedagogical science, associate professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,*

Pochuieva V. V.,

*candidate of pedagogical science, associate professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,*

Abstract. *Methodical recommendations contain special tasks to develop skills of professionally oriented foreign language communication in all types of speech activity (speaking, reading, listening and writing) in the process of independent work.*

Key words: *foreign language communication, professionalization, creativity, motivation, independence, self-development.*

На сучасному рівні функціонування правоохоронної діяльності ефективно спілкування як рідною, так й іноземними мовами стає передумовою ефективності діяльності поліцейського. Практична мета навчання іноземної мови професійного спрямування у вищих системи МВС полягає в оволодінні майбутніми фахівцями таким рівнем мовної та комунікативної компетенції, який дозволив би ним спілкуватися іноземною мовою в письмовій або усній формах, у формальній або неформальній обстановці в інтересах майбутньої професійної діяльності.

Унаслідок власного педагогічного досвіду викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах, спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю, а також анкетування курсантів, студентів та слухачів, авторами виявлені ускладнення, з якими стикаються ті, хто вивчають іноземну мову. Ці ускладнення умовно можна поділити на невміння курсантів (слухачів, студентів) організувати власну самостійну навчально - пізнавальну діяльність з вивчення іноземної мови та на відсутність або недостатність знань, умінь, навичок з якого-небудь (якись-небудь) виду

(видів) мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання або письма.

Практичне володіння іноземною мовою передбачає вміння застосовувати найбільш поширені мовні засоби в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні і письмі та засвоєння інформації у вигляді розвинутої, логічної системи зв'язків між усіма цими видами.

Здійснення майбутніми правоохоронцями активної самостійної навчально - пізнавальної діяльності забезпечує прийомами ознайомлення та засвоєння мовного матеріалу, формуючи лінгвістичну і методичну готовність до вступу у самостійну мовленнєву діяльність на занятті, у позааудиторній та у подальшому у майбутній професійній діяльності.

У даній роботі ми маємо на меті надати Методичні рекомендації щодо навчання іноземної мови майбутніх правоохоронців під час організації їх самостійної навчально-пізнавальної діяльності з формування вмінь та навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Успіх у самостійній навчально-пізнавальній діяльності курсантів (слухачів, студентів) залежить від того наскільки вірно вони зможуть: самостійно визначити мету своєї роботи над мовленнєвим матеріалом, або принаймні усвідомити та прийняти мету, поставлену викладачем на занятті; докласти певних зусиль для досягнення цієї мети; планувати та організовувати свою власну діяльність; самостійно шукати необхідну інформацію за темою, творчо її застосовувати в творчих ситуаціях; володіти необхідними вміннями щодо засвоєння та застосування знань; вміти оцінити та контролювати свою діяльність, та у разі необхідності корегувати її; вміти знайти необхідну інформацію у різноманітних інформаційних джерелах та оформити відповідну документацію. Для того, щоб зрозуміти певною мірою які вміння та навички з організації власної самостійної діяльності треба сформувати у

того чи іншого курсанта, слухача або студента ми пропонуємо викладачам здійснити спостереження та (або) анкетування. У такому разі буде доцільним визначити у курсантів (слухачів, студентів) мотивацію процесу навчання (див. Додаток 1).

У разі негативної (негативних) відповіді (відповідей) рекомендуємо викладачеві визначити об'єктивні чи суб'єктивні чинники заважають стійкій мотивації майбутніх правоохоронців до процесу вивчення іноземної мови. Так, до об'єктивних чинників можна віднести нецікавий зміст занять, завдань, текстів для читання, відео- або аудіо – матеріалів і та ін. До суб'єктивних - слабкі знання з іноземної мови, отримані раніше, невміння працювати з підручником, довідковою літературою, недостатні навички користування комп'ютером, мережею Інтернет тощо.

Може таке статися коли курсантам (слухачам, студентам) важко зосередитись або не вистачає сили волі щоб змусити себе навчатися, або вони не вміють організувати власну діяльність на занятті чи під час самостійної роботи з вивчення матеріалу з іноземної мови.

Вони можуть полюбляти іноземну мову, читати додаткову літературу. Проте, іноді вони розуміють те, що не завжди задоволені результатами своїх знань, не завжди приділять достатньо уваги виконанню завдань з іноземної мови, вони «не можуть» або не бажають зробити трішки більше ніж запропоновано викладачем, не вміють здійснити контроль своєї індивідуальної або самостійної діяльності з метою її корегування. За допомогою анкет 2 і 3 можна виявити у курсантів (слухачів, студентів) рівні прояву вольових зусиль та сформованості самоорганізованості і самоконтролю (див. Додатки 2,3).

Самостійна робота курсантів (слухачів, студентів) над формуванням умінь та навичок з різних видів мовленнєвої діяльності та мовна удосконаленість

У разі, коли курсанти (слухачі, студенти) все краще і краще організовують власну діяльність з вивчення іноземної мови, навіть знаходять час на виконання домашніх та індивідуальних завдань, намагаються проявити у разі необхідності вольові зусилля з метою здійснення необхідної корисної, або кропіткої роботи, рекомендується проаналізувати їх помилки або ускладнення у вивченні іноземної мови. Спробуйте визначити те, що є складнішим для майбутніх правоохоронців: сприйняти на слух, висловлювати свою думку іноземною мовою, робити переклад тексту, робити письмові завдання тощо. Нижче ми пропонуємо розглянути окремо формування у курсантів (слухачів, студентів) умінь та навичок з різних видів мовленнєвої діяльності.

Аудіювання - розуміння усного мовлення, яке сприймається на слух. Навчання аудіюванню, зазвичай, полягає у формуванні у майбутніх фахівців так званих технічних, мовних, мовленнєвих, комунікативних умінь та навичок. Серед технічних умінь визначаються такі уміння, як уміння розрізняти на слух інтонаційні відтінки, співвідносити звучну оболонку зі значенням. Знання фонетики, лексики й граматики відносяться до мовних умінь. В той час як мовленнєві уміння та навички - уміння та навички дешифрувати звукові сигнали з метою співвіднесення звучання зі значенням. Уміння та навички зрозуміти авторську позицію мовця залежать від сформованості у майбутніх правоохоронців комунікативних умінь та навичок.

Успіх у розумінні на слух іноземної мови визначальною мірою залежить від численних тренувань в аудіюванні іншомовних текстів різного характеру. Тренування в аудіюванні текстів має здійснюватися поступово за принципом від простого до складного. Цей принцип зберігається як при доборі текстів різного ступеня складності, так й умов відтворення цих текстів.

Ступінь складності текстів для аудіювання залежить від багатьох факторів, найбільш поширеними з яких є такі, як: кількість незнайомих лексичних одиниць, граматичні структури тощо. Умови відтворення текстів теж можуть відрізнятися. Текст може бути відтвореним різними дикторами, у різному темпі, можуть бути включені додаткові труднощі у вигляді шумових ускладнень тощо.

Існують певні класифікації вправ, спрямованих на розвиток аудіювання іншомовного мовлення: за типом тексту (монолог або діалог); за рівнем автентичності (автентичний або навчальний); за ступенем складності (від ідентифікації окремих звуків до творчих завдань); за навчальною метою.

Відповідно до поставленої мети вправи можна класифікувати на:

- диференційовальні вправи, спрямовані на сприйняття і виділення окремих одиниць мови: фонем, морфем, слів і та ін.;
- вправи на сприйняття і розуміння окремих змістоутворюючих елементів тексту або повідомлення: час, місце події, дійові особи;
- вправи на селективне прослуховування, спрямовані на виокремлення у тексті, що прослуховується якийсь окремої деталі, ситуації і та ін.;
- прослуховування з повним розумінням тексту.

З метою зняття певних труднощів розуміння тексту майбутніми правоохоронцями викладач може запропонувати виконати завдання, спрямовані на організацію діяльності з аудіювання тексту, так звані підготовчі вправи. Серед таких вправ можна визначити такі вправи, як:

- вправи, спрямовані на організацію діяльності з аудіювання тексту .

Уважно прослушайте весь текст з метою розуміння його змісту.

2. Прослушайте текст ще раз з метою більш повного його розуміння.

3. Намагайтеся повторити за диктором слова та вислови, які він вимовляє, зокрема, звертайте увагу на важкі у розумінні слова.

4. Складіть список ключових слів або речень, які відображають основну думку повідомлення та за допомогою цього списку відтворіть текст.

- вправи, спрямовані на самостійне виконання завдань на аудіювання

1. Уважно ознайомтеся із текстом завдання, ілюстративним матеріалом тощо.
2. Ознайомтеся із списком незнайомих слів.
3. Ознайомтеся із мовними конструкціями, які використовуються в тексті на аудіювання.
4. Робіть позначки коли прослуховуєте текст, визначайте ключові слова.
5. Намагайтеся зрозуміти зміст у цілому.

Для успішного здійснення процесу аудіювання доцільно запропонувати курсантам (слухачам, студентам) вправи, які мають на меті усунення низки лінгвістичних труднощів сприйняття усного мовлення, зокрема фонетичних, лексичних та граматичних:

-вправи, спрямовані на подолання фонетичних труднощів сприйняття усного мовлення

1. Прослухайте наступні слова та позначте у зошитах звук «...».
2. Прослухайте речення та визначте стверджувальне, заперечне, питальне речення.
3. Прослухайте речення та визначте кількість слів у ньому.
4. Визначте кількість складів у певних словах, визначте довгі або короткі звуки у певних складах.
5. Визначте певне слово в уривці тексту.

-вправи, спрямовані на подолання лексичних труднощів сприйняття усного мовлення

1. Прослухайте речення та намагайтесь зрозуміти їх загальний зміст не зважаючи на окремі незнайомі слова.
2. У запропонованому списку визначте ті слова, які ви почули в реченнях та визначте знайомі та незнайомі слова.
3. Прослухайте ще раз речення та намагайтесь здогадатися про значення незнайомих слів спираючись на вже знайомі.

4. У запропонованому списку визначте інтернаціональні слова, або схожі з рідною мовою слова, проте які в іноземній мові мають інше значення.
5. Прослухайте речення та визначте дати, номери телефонів, числа тощо.
6. Прослухайте речення та намагайтесь визначити аббревіатури, скорочення тощо.

вправи, спрямовані на подолання граматичних труднощів сприйняття усного мовлення

1. Прослухайте речення та визначте ті, в яких дія вже відбулася, відбувається зараз, відбувається регулярно, має відбутися у найближчий час або взагалі і та ін.
2. Прослухайте речення та визначте граматичну структуру.
3. Прослухайте речення та відтворить речення з певною граматичною структурою.
4. Прослухайте речення та намагайтесь здогадатися за контекстом про значення незнайомих слів в знайомій граматичній конструкції.

Звичайно, удосконалення навичок аудіювання спрямовується на деякий мовленнєвий зразок, «мовленнєвий ідеал», певні показники мовленнєвого стандарту. Розроблені Радою Європи «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» мають на меті «забезпечення спільної основи для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників тощо у Європі» [1, с. 1]. Рекомендації визначають також рівні, які дозволяють виміряти успіхи у вивченні іноземної мови на кожному рівні навчання. Таблиця рівнів володіння мовленням (шкала самооцінювання) відповідно до аудіювання розміщується у додатках (див. Додаток 4).

Говоріння. Якщо курсантам (слухачам, студентам) важко висловитися, то слід спробувати зрозуміти причину. Вони можуть не насмілюватися говорити, відчувати нестачу слів для висловлення думки, вони можуть не розуміти співрозмовника і та ін. У будь-якому разі, ефективність говоріння

як продуктивного виду мовної діяльності безпосередньо пов'язується з формуванням у майбутніх правоохоронців умінь на навичок висловлювати власні думки у формах монологічного та діалогічного мовлення. Монолог – висловлення однієї особи до себе, до інших осіб, або у пресі до глядачів. Діалог – розмова між двома або декількома особами. Монологічне мовлення, тобто мовлення, що здійснюється у формі монологу, має відповідати темі, ситуації, цілі, мовним нормам, темпоральним характеристикам мовлення. Монологічне мовлення може бути: репродуктивним – це переказ прослуханого, прочитаного тексту усно або письмово (у репродуктивному говорінні вже заданий зміст, а сам текст підказує мовні засоби); продуктивним – це говоріння на задану тему з чітким висловленням закінченої думки, логічним з достатньою швидкістю розкриттям її змісту. Діалогічне мовлення характеризується адекватністю змісту і стилю реплік ситуації й практичній цілі висловлювання, різноманітністю мовленнєвих засобів, дискурсивних маркерів, природності діалогу.

З метою зняття труднощів говоріння викладач може запропонувати майбутнім правоохоронцям виконати завдання, спрямовані на організацію діяльності з говоріння, так звані підготовчі вправи:

- вправи, спрямовані на підготовку усного повідомлення

1. Визначте що саме необхідно повідомити на задану тему іноземною мовою.
2. Усвідомте мовленнєве завдання та побудуйте загальне істотне твердження за темою.
3. Зіставте думку висловлювання з власними можливостями висловити її іноземною мовою.
4. Сплануйте хід висловлювання, визначте логічну послідовність думок, складіть та запишіть план висловлювання.

5. Згадайте необхідні мовні зразки, слова, словосполучення для передання змісту висловлення.
6. Підберіть необхідні мовленнєві зразки, зробіть в них необхідні лексичні заміни.
7. Зверніться до відповідних джерел інформації щоб використати для повідомлення.
8. Збільшіть обсяг висловлювання, включіть елементи міркування, аргументації.
9. Промовте своє повідомлення за планом.

На відміну від монологічного, діалогічне мовлення відрізняється своєю невимушеністю, спонтанністю реплік – реакцій, що потребує відповідної мовленнєвої підготовки, здогадки, інтуїції:

- вправи, спрямовані на підготовку до діалогічного мовлення

1. Перед тим, як розпочати діалог треба чітко усвідомити мовленнєве завдання та спланувати хід бесіди.
2. Вступаючи у спілкування слід чітко розуміти свою мету відносно співрозмовника: умовити, переконати, проінформувати, довідатись про думку, порадити щось тощо.
3. Організуйте у логічній послідовності свої репліки таким чином, щоб досягти мети враховуючи ймовірну реакцію партнера за спілкуванням.
4. У разі непередбачуваної реакції партнера за спілкуванням внесіть необхідні корективи.
5. Будьте готові внести необхідні корективи вводячи нові, позапланові мовленнєві вчинки або виключаючи заплановані.
6. Ознайомтеся з мовним етикетом щоб краще розуміти реакцію партнера за спілкуванням.

Здійснити самооцінку у набутті вмінь та навичок говоріння майбутні правоохоронці зможуть на підставі таблиці (див. Додаток 5).

Читання. Якщо курсанти (слухачі, студенти) не розуміють текст, який читають, то викладачеві необхідно спробувати з'ясувати причину. Можливо в тексті зустрічається багато незнайомих слів, можливо – певна кількість незрозумілих граматичних конструкцій.

Успіх у читанні багатою мірою залежить від сформованості у майбутніх правоохоронців власне кажучи, контекстуальної та мовленнєвої інтуїції. Також вони повинні вміти здійснити трансформування незнайомих слів з метою визначення їх вихідної форми та, безумовно, вміти користатися словниками та іншими довідковими матеріалами.

Навчання читанню іноземною мовою в університеті спрямовано на формування у курсантів (студентів, слухачів) навичок гнучкого читання. Процес навчання читанню складається з навчання різним видам читання. Для кожного виду читання необхідні відповідні вміння та навички. Існує декілька видів читання залежно від його мети: ознайомлювальне, основна мета якого зрозуміти весь зміст; пошукове читання, мета якого - знаходження потрібної інформації, цитати, даних; переглядове читання з метою його загального розуміння для одержання загальної інформації; вивчаюче читання - повільне, повне, точне читання тексту з метою його повного розуміння й аналізу складових елементів.

Існує багато вправ, спрямованих на формування у майбутніх правоохоронців навичок читання. Подібна робота залежить від мети, що ставиться перед читанням. Якщо це робота над розумінням тексту, то вправи будуть орієнтуватися на контроль розуміння змісту тексту. Якщо викладач зацікавлен в обговоренні проблематики тексту, то до вправ над розумінням тексту додаються вправи, спрямовані на стимулювання курсантів (слухачів, студентів) до підготовленого та непідготовленого мовлення.

Зазвичай на занятті викладач пропонує завдання на розуміння змісту текстів, знаходження відповідної інформації, перероблення, переказ або

переклад, обговорення і та ін. Нижче наводимо вправи, спрямовані на розуміння тексту та на бесіду за його змістом.

Вправи, спрямовані на розуміння тексту

1. Уважно читаючи текст, намагайтеся зрозуміти його загальне значення та вилучити з контексту значення незнайомих слів.
2. Намагайтеся передусім зрозуміти значення незнайомого слова із контексту, не звертаючись до словника.
3. Вивчить незнайомий лексичний матеріал.
5. Спробуйте пояснити слово або фразу власними словами, уникаючи їх перекладу.
6. З'єднайте слова з їх визначенням, пари слів за їх змістом.
7. Спробуйте зрозуміти як утворилось те чи інше слово.
8. Спробуйте зрозуміти чому автор використав ті чи інші прийменники, сполучники, артиклі і та ін.
9. Випишіть з тексту речення з визначеною граматичною структурою та зробити переклад цих речень.
10. Перефразуйте речення, замініть визначене слово або висловлювання на синонімічне слово з тексту.
11. Зробіть переклад іноземною мовою слова або висловлювання, використовуючи лексику з тексту.
12. Випишіть з тексту нові для Вас мовні вислови, форми, слова.
13. Складіть список ключових слів тексту з метою відтворення його загального змісту.
14. Після читання намагайтеся проаналізувати текст з метою розуміння вашого враження від змісту, авторського стилю, мовних засобів викладення тексту тощо.

Вправи, спрямовані на організацію бесіди за змістом тексту

Рекомендуємо вправи, спрямовані на організацію бесіди за змістом тексту. Зазвичай, ці вправи створюються у вигляді серії послідовних завдань, спрямованих на перехід від підготовленого мовлення до непідготовленого. Наводимо варіанти можливих завдань:

1. Перекажіть зміст окремих епізодів тексту.
2. Розкажіть про дії головного герою.
3. Розкажіть про дії другорядних героїв.
4. Інсценуйте поведінку одного з героїв.
5. Охарактеризуйте одного з героїв.
6. Опишіть зовнішність, риси характеру одного з героїв.
7. Опишіть час, місце та (або) обставини дії.
8. Висловіть власну думку про згадані в тексті події.
9. Прокоментуйте подію або вчинок будь-якого з героїв тексту.
10. Організуйте зі своїми товаришами бесіду – дискусію за темою тексту.
11. Розкажіть про свої враження від тексту.

Здійснити самооцінку у набутті вмінь та навичок говоріння майбутні правоохоронці зможуть на підставі таблиці 3 (див. Додаток 6).

Письмо. Якщо курсантам (слухачам, студентам) важко висловлюватись письмово, спробуйте зрозуміти чому. Можливо вони не знаходять необхідні слова і висловлювання, можливо вагаються у складанні речення. Ціль письма у навчанні іноземної мови професійного спрямування – навчання писемного мовлення та вироблення вмінь та навичок викладати думки в писемній формі. Успіх у такому виді діяльності залежить від сформованості у майбутніх правоохоронців вмінь та навичок з:

- техніки письма з метою співвіднесення звука з графічним символом;
- репродуктивного виду письма з метою викладу прочитаного та прослуханого;
- продуктивного виду письма з метою створення власного мовлення, опису або оповідання;

- планування та організації власної діяльності з адекватного писемного зображення системи мови, її комунікативної необхідності, тематико – ситуативної віднесеності відповідних форм і конструкцій.

Слід звернути увагу на окремі моменти, які найчастіше представляють труднощі у роботі з формування навичок письма.

Серед таких моментів найчастіше зустрічаються невміння курсантів (слухачів, студентів) працювати з лексичним та граматичним матеріалом.

Вправи, спрямовані на роботу з лексичним матеріалом

1. З'ясуйте переклад кожного слова у словнику.
2. З'ясуйте, що об'єднує ці слова (наприклад, в англійській мові слова можна об'єднати за типом наголосу).
3. З'ясуйте, що розрізняє ці слова (наприклад, в англійській мові це наголошені голосні).
4. Намагайтеся запам'ятати графічний образ слова.
5. Відтворіть графічний образ слова напам'ять, напишіть його.
6. Перевірте вірність відтворення слова зі зразком.
7. Прослідкуйте за вживанням слова у словосполученні, реченні, тексті, контексті.
8. Намагайтеся вжити це слово у новому словосполученні, реченні, тексті, контексті.

Вправи, спрямовані на роботу з новим граматичним матеріалом

1. Випишіть з тексту або з вправ речення, які містять нову граматичну структуру.
2. Уважно вивчіть засіб трансформації словникових форм, граматичних конструкцій або речень (наприклад, трансформації стверджувального речення в питальне за заперечувальне).

3. Проконтролюйте за допомогою словників або технічних засобів навчання вимову даної граматичної структури.
4. Перегляньте матеріал уроку з метою знаходження даної граматичної конструкції у вправах, реченнях, текстах.
5. Проговоріть ці речення.
6. Утворіть декілька речень з новою граматичною структурою.

В «Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» вказано те, що користувач, який володіє іноземною мовою на рівні B1, повинен вміти писати послідовні детальні описи на цілий ряд знайомих тем у межах кола своїх інтересів, висловлювати на письмі враження, описати подію, переказати історію. Навпаки, користувач, який володіє іноземною мовою на рівні C2 повинен вже писати чіткі, зв'язні, складні доповіді, статті або твори/есе з певної проблеми або давати критичну оцінку запропонованих творчих робіт чи літературних творів [1, с. 26].

Написання доповіді, твору (есе) спрямоване зазвичай на висловлення в письмовій формі власної цілісної аргументованої думки з деякого приводу або проблеми. У такому разі, крім власне лінгвістичних знань, вмінь та навичок майбутні правоохоронці повинні оволодіти такими вміннями, як вміння:

- самостійного висловлення думки з певного питання або теми;
- використання необхідної і достатньої аргументації не виходячи за межі даного питання;
- володіння певною термінологією відповідно до змісту проблеми;
- критичного оцінювання різних висловлювань та умовиводів щодо теми або питання. Користування іноземною мовою на рівні C2 вже потребує оволодіти вміннями у межах даної теми, проблеми, питання розкрити їх сутність; аналізувати, узагальнювати і пояснювати; визначати і пояснювати своє ставлення до проблемних міркувань; приводити зв'язкові

і переконливі аргументи, що дозволяють розкрити власну думку (власну позицію); критично оцінювати пропоновані проблемні висловлювання; письмово викладати факти в оповідній формі, не виходячи за рамки поставленого питання; формулювати думку про підходи, що лежать в основі проблемних висловлювань (див. Додаток 7, 8).

Підсумовуючи, слід зазначити, що процес навчання іноземній мові повинен забезпечувати обов'язкове й одночасне формування та розвиток у майбутніх правоохоронців навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письма.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Анкета

«Визначення мотивації процесу навчання»

Інструкція: Нижче приводяться твердження, які характеризують ваше відношення до дисципліни, що вивчається Вами. У випадку позитивної відповіді в бланку для відповідей позначте це твердження.

Бланк для відповідей

№ п/п	Запитання	Можливі відповіді
1	Чи маєте ви власний шлях у вивченні іноземної мови?	а) маю б) намагаюся знайти в) не маю
2	Чи читаєте Ви додаткову літературу іноземними мовами?	а) читаю за власним бажанням б) читаю за завданням викладача в) не читаю
3	Чи проглядаєте Ви за підручником матеріал, який ще не вивчався?	а) завжди б) іноді в) ніколи
4	Чи виконуєте Ви завдання додатково до тих, які задаються для домашньої роботи?	а) часто б) рідко в) ніколи

5	Чи подобається Вам виконувати самостійні роботи? Якщо да, то якого характеру роботам Ви віддаєте перевагу?	а) спосіб виконання яких Вам невідомий б) за відомим зразком в деяких змінних ситуаціях в) за відомим зразком в аналогічній ситуації
6	Чи приймаєте Ви участь за власним бажанням в обговоренні питань, які пропонуються викладачем?	а) часто б) рідко в) ніколи
7	Чи наводите Ви власні приклади при вивченні нових законів, понять, явищ, правил і т. ін.?	а) завжди б) рідко в) ніколи
8	Чи відвідуєте Ви факультативи, приймаєте участь в заняттях наукового гуртку?	а) так б) такого гуртку не існує в) ні
9	Чи відвідуєте Ви заняття гуртку за власним бажанням?	а) так б) за вимогами викладача (батьків, керівництва університету) в) разом з друзями
10	Як Ви відноситеся до виконання завдань, які пропонуються Вам на заняттях гуртку?	а) виконую охоче, з інтересом б) змушую себе виконувати в) не виконую

Відповіді: За кожну відповідь а) поставьте собі 5 балів; за відповідь б) – 3 бали; за відповідь в) – 0 балів. Якщо Ви отримали від 0 до 13 балів – Ваше ставлення до іноземної мови не дуже добре, найчастіше Ви змушуєте себе виконувати домашні завдання, уникаючи тим самим догани. Якщо Ви набрали 16 – 27 балів – Ви розумієте необхідність вивчення іноземної мови для Вашої професійної діяльності, Ви намагаєтесь виконувати вправи, проте Вам ще слід бігато працювати. Результат в 30 – 50 балів свідчить про те, що Ви почали цікавитися іноземною мовою, намагаєтесь добре та активно виконувати самостійні роботи та домашні завдання та при докладанні певних зусиль Ви маєте досягти добрих або відмінних результатів.

Анкета

«Виявлення прояву вольових зусиль»

Інструкція: Нижче приводяться твердження, які характеризують ваше відношення до дисципліни, що вивчається. Прочитайте і виріште, чи відносяться дані твердження до Вас. У випадку позитивної відповіді в бланку для відповідей позначте це твердження.

1. Чи в змозі Ви закінчити роботу, яка Вам нецікава?

а) так;

б) ні.

2. Чи подолаєте Ви без особливих зусиль внутрішній опір, коли Вам потрібно зробити щось для Вас неприємне (наприклад, нести чергування у святкові дні)?

а) так;

б) ні.

3. Чи знайдете Ви в собі сили піднятися раніше, ніж звичайно, для того, щоб закінчити почату ввечері роботу?

а) так;

б) ні.

4. Як Ви відноситеся до результатів своєї навчально-пізнавальної діяльності?

а) радію своїм успіхам і переживаю, коли щось не виходить;

б) мені байдуже.

5. Чому Ви віддаєте перевагу, якщо у Вас щось не виходить при виконанні завдання?

а) роблю все, щоб виконати його самостійно;

б) звертаюсь до когось за допомогою або не виконую завдання.

6. Що Ви зробите, якщо Вам буде задано завдання на кмітливість?

- а) буду намагатися знайти відповідь самостійно;
- б) буду намагатися отримати відповідь від інших.

7. Чи можете Ви при занятті справою, яка Вам подобається, виконувати «чорнову», нецікаву для Вас, але необхідну роботу?

- а) роблю завжди або часто;
- б) рідко або ніколи.

8. Чи в змозі Ви тривалий час займатися навчальною діяльністю за рахунок розваги і відпочинку?

- а) завжди або часто;
- б) рідко або ніколи.

9. Чи ставите Ви перед собою задачі, для виконання яких потрібна тривала, кропітка робота протягом декількох днів?

- а) ставлю такі задачі, часто або завжди їх виконую;
- б) ставлю такі задачі, але виконую їх рідко або ніколи не ставлю таких задач.

Відповіді: За кожну відповідь а) поставьте собі 5 балів; за кожну відповідь б) – 0 балів. Якщо Ви отримали 0 – 10 балів, нажаль, ще досить рано говорити про те, що Ви здатні проявити вольові зусилля, щоб виконати нецікаву для Вас роботу. Вам ще слід багато працювати над розвитком вольових якостей. 15 – 25 балів свідчить про те, що Ви почали працювати над самовдосконаленням, певну увагу приділяєте вивченню іноземної мови, проте Вам ще слід працювати над отриманням кращих результатів. 30 – 50 балів говорить про те, що Ви маєте розвинути вольові якості, здатні наполегливо працювати над отриманням бажаного результату.

Додаток 3

Анкета

«Виявлення сформованості самоорганізованості і самоконтролю»

Інструкція: Нижче приводяться твердження, які характеризують ваше відношення до дисципліни, що вивчається. Прочитайте і виріште, чи відносяться дані твердження до Вас. У випадку позитивної відповіді в бланку для відповідей позначте це твердження.

1. Коли Ви виконуєте домашні завдання?

1) в той день, коли вони були задані с наступним повторенням за день до заняття:

а) завжди;

б) часто;

в) рідко;

г) ніколи;

2) за день до заняття:

а) завжди;

б) часто;

в) рідко;

г) ніколи

2. Завдання з яких предметів Ви виконуєте в першу чергу?

3. Чи виконуєте Ви домашні завдання в один і той же час?

а) завжди;

б) часто;

в) рідко;

г) ніколи.

4. Чи перевіряєте Ви правильність виконання домашнього завдання?

а) завжди,

б) часто;

в) рідко;

г) ніколи.

5. Як часто Ви здійснюєте самоконтроль?

1) при вивченні теоретичного матеріалу:

- а) завжди;
- б) часто;
- в) рідко;
- г) ніколи.

2) при перевірці правильності виконання завдань різного характеру:

- а) завжди;
- б) часто;
- в) рідко;
- г) ніколи.

Відповіді: За кожну відповідь а) поставьте собі 5 балів: за кожну відповідь б) – 3 бали; за кожну відповідь в) – 1 бал; за відповідь г) – 0 балів. Якщо Ви отримали 0 – 7 балів, Вам важко зосередитись на виконанні завдання, Вам бракує самоорганізованості та здатності до здійснення самоконтролю; якщо Ви нарахували 10 – 18 балів – Ви здатні організувати свою пізнавальну діяльність, проте навички до здійснення аналізу та самоконтролю у Вас ще не сформовані або відсутні; 21- 35 - Ви здатні організувати діяльність з виконання завдань з вивчення іноземної мови, Ви здатні аналізувати отримані результати, робити самоконтроль.

Додаток 4

Таблиця

Рівні володіння мовленням (шкала самооцінювання) відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Аудіювання

Аудіювання	A1	Я можу впізнавати знайомі слова та найелементарніші фрази, що стосуються мене самого, моєї сім'ї та найближчого конкретного оточення за умови, коли люди говорять повільно і чітко
	A2	Я можу розуміти фрази та найуживанішу лексику, що відносяться до сфер найближчого особистого значення

	(напр. елементарна особиста або сімейна інформація, покупки, місце проживання, робота). Можу зрозуміти основне з коротких, чітких повідомлень чи оголошень
B1	Я можу зрозуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на знайомі теми, які регулярно зустрічаються на роботі, під час нагавчання, на дозвілля тощо. Можу зрозуміти головний зміст багатьох радіо – або ТВ програм про поточні справи або теми з кола особистих чи професійних інтересів за умови, коли мовлення відносно повільне і чітке
B2	Я можу зрозуміти об'ємні висловлювання та лекції і стежу навіть за складною аргументацією на досить знайомі теми. Я розумію більшість ТВ новин та програм про поточні події. Я розумію більшість фільмів на літературній мові
C1	Я можу зрозуміти довготривале мовлення, навіть якщо воно не досить чітко структуроване або коли його зв'язність прихована і не виражена експліцитно. Я можу зрозуміти програми телебачення і фільми без надмірних зусиль
C2	Я не маю жодних перешкод у розумінні будь - якого розмовного мовлення, живого або в запису, навіть якщо воно звучить у швидкому природному темпі, за умови, якщо у мене є якийсь час для того, щоб звикнути до індивідуальних особливостей мовлення

Додаток 5

Таблиця 1

Рівні володіння мовленням (шкала самооцінювання) відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання
Говоріння – монологічне мовлення

Говоріння –	A1	Я можу використовувати прості речення та вирази для описання місця, де я живу, і людей, яких я знаю
	A2	Я можу вживати серії виразів та речень, щоб описати своїми словами мою сім'ю та інших людей, житлові умови, мій рівень освіти, попереднє або теперішнє місце роботи
	B1	Я можу будувати прості зв'язні висловлювання, для того, щоб описати події та особисті враження, а також свої мрії, надії та сподівання. Можу стисло назвати причини та пояснення щодо своїх поглядів та планів. Я можу розповісти історію або переказати сюжет книжки чи фільму та описати своє ставлення

	B2	Я можу представити чіткі, детальні висловлювання про широке коло питань, що стосуються сфер моїх інтересів. Я можу висловити точку зору на запропоновану тему, наводячи аргументи «за» і «проти»
	C1	Я можу представити чіткі, детальні висловлювання на складні теми, розвиваючи окремі точки зору та доходючи логічного висновку
	C2	Я можу представити чітке, рівне і повне значення або аргумент у стилі, що відповідає контексту. Моє висловлювання має ефективну логічну структуру, яка допомагає співрозмовникам виділити і запам'ятати значущі пункти

Таблиця 2

Рівні володіння мовленням (шкала самооцінювання) відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Говоріння – діалогічне мовлення

Говоріння – діалогічне мовлення	A1	Я можу брати участь у діалозі на простому рівні за умови, що співрозмовник готовий повторити або перефразувати свої висловлювання у повільному темпі й допомогти мені сформулювати те, що я намагаюсь сказати. Я можу ставити прості запитання та відповідати на такі ж прості запитання, що стосуються сфери невідкладних проблем, або на дуже знайомі теми
	A2	Я можу спілкуватись на простому побутовому рівні, якщо потрібен простий і прямий обмін інформацією на знайомі теми та про знайомі види діяльності. Я можу обговорювати щось при дуже коротких соціальних контактах, якщо навіть я не досить розумію для того, щоб самостійно підтримувати розмову
	B1	Я можу спілкуватись у більшості ситуацій під час перебування і подорожі у країні, мова якої вивчається. Я можу без підготовки вступити до розмови, тема якої знайома, особисто значуща або пов'язана з повсякденним життям (сім'я, хоббі, робота, подорожі та поточні події/новини)
	B2	Я можу брати участь у діалозі з достатнім ступенем невимушеності і спонтанності, так, щоб відбулася природна інтеракція з носіями мови. Можу брати активну участь у дискусії у знайомих контекстах, викладаючи і захищаючи свою точку зору (свої погляди)

	C1	Я можу швидко і спонтанно висловлюватись без очевидних утруднень у доборі виразів. Можу гнучко і ефективно користуватись мовою із соціальними і професійними цілями. Можу чітко формулювати думки й точки зору та донести свої погляди у повному обсязі до інших співрозмовників
	C2	Я без зусиль можу брати участь у будь-якій розмові чи дискусії, легко вживаючи ідіоматичні звороти та розмовні слова та вирази. Я можу вільно висловлюватись, розрізняючи найтонші відтінки смислу. Якщо у мене виникає проблема, я можу усунути важкість непомітно для інших

Додаток 6

Таблиця 4

Рівні володіння мовленням (шкала самооцінювання) відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Читання

Читання	A1	Я можу розуміти знайомі ім'я, слова і дуже прості речення, наприклад, в оголошеннях, на постерах та в каталогах
	A2	Я можу читати дуже короткі, прості тексти. Я можу знайти конкретну, передбачувану інформацію у простих текстах повсякденного характеру, як, наприклад, реклама, оголошення, проспекти, меню, розклад (руху поїздів); я можу розуміти короткі прості особисті листи
	B1	Я можу розуміти тексти, які містять, головним чином, найуживаніші повсякденні та пов'язані з професійною діяльністю мовленнєві зразки. Я розумію описи подій, почуттів та бажань в особистих листах
	B2	Я можу читати статті та повідомлення з сучасних проблем, автори яких займають особливу позицію або мають особливу точку зору. Можу розуміти сучасну літературну прозу
	C1	Я можу розуміти довгі та складні документальні й літературні тексти, оцінюючи особливості їх стилю. Я можу розуміти спеціалізовані статті та довгі технічні інструкції, навіть якщо вони не стосуються сфери моєї діяльності
	C2	Я можу легко розуміти практично усі форми писемного мовлення, у тому числі абстрактні, складні у структурному чи лінгвістичному плані тексти, такі як підручники, спеціалізовані статті та літературні праці

Таблиця

**Рівні володіння письмом відповідно до Загальноєвропейських
Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.
Письмо**

Письмо	C2	Може писати чіткі, зв'язні, дуже розгорнуті оповідання /історії та описи подій і вражень у стилі, що відповідає даному жанру.
	C1	Може писати чіткі, детальні, зв'язні та розгорнуті описи і вигадані тексти впевненим, особистим, природним стилем, що відповідає рівню уявного читача.
	B2	Може писати чіткі, детальні описи дійсних або уявних подій чи вражень, виділяючи чіткого зв'язного тексту і дотримуючись прийнятих умовностей відповідного жанру.
		Може писати чіткі, детальні описи на різні теми, що стосуються його/її інтересів. Може написати огляд фільму, книги або п'єси.
	B1	Може писати послідовні детальні описи на цілий ряд знайомих тем у межах кола своїх інтересів. Може висловлювати на письмі враження, описуючи почуття і ставлення у вигляді простого зв'язного тексту. Може описати подію, недавню подорож – реальну чи уявну. Може на письмі переказати історію.
	A2	Може писати зв'язними реченнями про повсякденні аспекти свого оточення, напр. людей, місця, роботу або навчання. Може написати дуже короткий, елементарний опис подій, минулої діяльності та особистих вражень.
		Може написати серії простих фраз і речень про сім'ю, житлові умови, освітній рівень, теперішнє або попереднє місце роботи. Може писати прості, короткі уявні біографії та прості вірші про людей.
	A1	Може писати простими фразами і реченнями про себе та інших (уявних) людей, де вони живуть і що вони роблять.

**Рівні володіння іноземною мовою відповідно до
Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення,
викладання, оцінювання РВМ: глобальна шкала.**

Рівень «елементарний користувач»

Елементарний користувач	A1	Може розуміти і вживати побутові повсякденні вирази, а також елементарні речення, необхідні для задоволення конкретних потреб. Може відрекомендуватись або представити когось та може запитувати і відповідати на запитання про деталі особистого життя, наприклад, де він\вона живе; про людей, яких він\вона знає; про людей, яких він\вона знає. Може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно і чітко та готовий прийти на допомогу.
	A2	Може розуміти ізольовані фрази та широко вживати вирази, необхідні для повсякденного спілкування у сферах особистого побуту, сімейного життя, здійснення покупок, місцевої географії, роботи. Може спілкуватись у простих і звичайних ситуаціях, де необхідний простий і прямий обмін інформацією на знайомі та звичні теми. Може описати простими мовними засобами вигляд його/її оточення, найближче середовище і все, що пов'язане зі сферою безпосередніх потреб.

Таблиця 2

**Рівні володіння іноземною мовою відповідно до
Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення,
викладання, оцінювання РВМ: глобальна шкала.**

Рівень «незалежний користувач»

Незалежний користувач	B1	Може розуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на теми, близькі і часто вживані на роботі, при навчанні, під час дозвілля тощо. Може вирішити більшість питань під час перебування або подорожі у країні, мова якої вивчається. Може просто і зв'язно висловитись на знайомі теми або теми особистих інтересів. Може описати досвід, події, сподівання, мрії та амбіції, навести стислі пояснення і докази щодо точок зору та планів
		Може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і

	B2	на абстрактну тему, у тому числі й технічні (спеціалізовані) дискусії за своїм фахом, Може нормально спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який не завдає труднощів жодній із сторін. Може чітко, детально висловлюватися на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти.
--	----	--

Таблиця 3

**Рівні володіння іноземною мовою відповідно до
Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення,
викладання, оцінювання РВМ: глобальна шкала.
Рівень «досвідчений користувач»**

Досвідчений користувач	C1	Може розуміти широкий спектр досить складних та об'ємних текстів і розпізнавати імпліцитне значення. Може висловлюватися швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження. Може ефективно і гнучко користуватись мовою у суспільному житті, навчанні та з професійними цілями. Може чітко, логічно, детально висловлюватися на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання.
	C2	Може розуміти без утруднень практично все, що чує або читає. Може вилучити інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її і зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватися спонтанно, дуже швидко і точно, диференціюючи найтонші відтінки смислу у досить складних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [Наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 237 с.